

ภูมินามของหมู่บ้านในอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

Toponyms of Villages in Mueang Nakhon Phanom District, Nakhon Phanom Province.

วัลลภ บุญทานัง^{1*}Wanlop Boontanang^{1*}

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายแนวทางการตั้งชื่อหมู่บ้าน ลักษณะของคำที่ใช้ตั้งชื่อหมู่บ้าน และภาพสะท้อนทางสังคมที่ปรากฏจากชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม จำนวน 165 หมู่บ้าน เป็นการสำรวจชุมชน (Community Survey) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญหมู่บ้านละ 3 คน ใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง ผ่านการแนะนำบอกต่อในลักษณะลูกโซ่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การจัดแบ่งโครงสร้างคำและความหมายของคำที่ปรากฏอยู่ในชื่อหมู่บ้าน ผลการศึกษาพบว่า ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองนครพนมมีโครงสร้างชื่อตั้งแต่ 1 คำ ถึง 4 คำ โดยมีชื่อหมู่บ้านที่มีโครงสร้างคำจำนวน 2 คำ มากที่สุด คือ 83 ชื่อ รองลงมาคือชื่อหมู่บ้านที่มีโครงสร้าง 3 คำ จำนวน 62 ชื่อ ชื่อหมู่บ้านที่มีโครงสร้าง 1 คำ จำนวน 13 ชื่อ และชื่อหมู่บ้านที่มีโครงสร้าง 4 คำ มีเพียง 7 ชื่อ แนวทางการตั้งชื่อหมู่บ้านมี 8 ประเภท ได้แก่ ตั้งชื่อตามลักษณะภูมิประเทศ ตั้งชื่อตามชื่อพืช ตั้งชื่อตามบุคคลสำคัญ ตั้งชื่อตามตำนานหรือนิทาน ตั้งชื่อตามวัตถุโบราณ ตั้งชื่อเพื่อบอกทิศทางหรือขนาด ตั้งชื่อเพื่อแสดงถึงกิจกรรมการกระทำ และตั้งชื่อเพื่อเป็นมงคลนาม ผลการศึกษาส่งสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมทางภาษาในการตั้งชื่อสถานที่ที่เป็นชื่อหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงสภาพภูมิประเทศและการให้คุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ผ่านการตั้งชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

คำสำคัญ : ภูมินาม หมู่บ้าน อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

Received : 27 พฤษภาคม 2568

Revised: 07 พฤศจิกายน 2568

Accepted : 11 พฤศจิกายน 2568

¹ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยนครพนม, Research and Development Institute Nakhon Phanom University.

*Corresponding author: wanlop_boon@kkumail.com

ABSTRACT

This study investigates the approaches to village naming, the characteristics of words used in village names, and the social reflections revealed through the village names in Mueang Nakhon Phanom District, Nakhon Phanom Province. The study covers 165 villages and employs a community survey with a qualitative research approach. Data were collected through in-depth interviews with three key informants from each village, selected using purposive sampling and snowball sampling techniques. The data were analyzed by classifying the word structures and meanings appearing in the village names. The findings reveal that village names in Mueang Nakhon Phanom District consist of structures ranging from one to four words. Two-word village names are the most common, totaling 83 names, followed by three-word names with 62 names. One-word names account for 13 villages, while four-word names are the least common, with only 7 names. The approaches to village naming can be classified into eight categories: naming based on geographical features, naming after plants, naming after important persons, naming based on legends or folktales, naming after ancient objects or artifacts, naming to indicate direction or size, naming to express actions or activities, and naming for auspicious meanings. The results reflect the linguistic culture underlying place naming at the village level. In addition, they reveal the geographical characteristics and the values attributed to various elements through the naming of villages in Mueang Nakhon Phanom District, Nakhon Phanom Province.

Keywords: Toponyms, Village, Muang Nakhon Phanom District, Nakhon Phanom Province.

บทนำ

ภาษาเป็นวัฒนธรรมแขนงหนึ่งที่รวมอยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณีหลาย ๆ อย่างของมนุษย์ที่ถ่ายทอดกันทางสังคม และด้วยเหตุผลที่ภาษาเป็นวัฒนธรรม ขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมด้วยภาษาแต่ละชาติจึงแสดงวัฒนธรรมของชาตินั้นให้ปรากฏ เรียกว่า วัฒนธรรมภาษา เช่น Conklin (1954) ได้ศึกษาและพบว่า หมู่เกาะแห่งหนึ่งในฟิลิปปินส์ ไม่มีคำเกี่ยวกับอาวุธ เพราะในประวัติศาสตร์ชนเผ่าอยู่กันอย่างสุขสงบ ไม่เคยมีศึกสงคราม ดังนั้น วัฒนธรรมความเป็นอยู่ที่สงบสุขก็แสดงออกให้เห็นทางด้านภาษาได้อย่างชัดเจน ด้วยเหตุผลประการสำคัญนี้ จึงอาจศึกษาวัฒนธรรมภาษาของชาติใดชาติหนึ่งได้จากถ้อยคำภาษาของคนในชาตินั้น (รุ่งอรุณ ธิมขุนทสิร, 2536)

ชื่อหมู่บ้านนับได้ว่าเป็นข้อมูลสำคัญในคำอธิบายที่เป็นคำสามัญธรรมดา (Basic Words) ที่มีมาแต่ดั้งเดิมและใช้กันอยู่อย่างเป็นปกติวิสัย ในการศึกษาของ เบลูจ

ววรรณ สุนทรากุล (2505) ได้จัดแบ่งคำสามัญออกเป็น 13 หมวด และจัดให้ชื่อหมู่บ้านอยู่ในหมวดภูมิประเทศ บ้านเมือง เป็นต้น งานของ โอพาร์ รัตนภักดี (2565) ได้นำเสนอผลการศึกษาชื่อหมู่บ้านและวิเคราะห์ตามแนวคิดทางคติชนวิทยาเกี่ยวกับภาษาพื้นบ้าน และแนวคิดภูมินาม ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์ พบว่า ภูมินามหมู่บ้านมีประวัติความเป็นมาและคุณค่าที่สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะต่าง ๆ ของชุมชนในจังหวัดน่าน 7 ประการ เช่น ลักษณะทางภูมิศาสตร์ซึ่งมีภูมิประเทศที่หลากหลายโดยเฉพาะแหล่งน้ำ ป่า และพื้นที่สูง เป็นต้น งานของ ปญวดี มาพบ (2566) ได้นำเสนอความเชื่อและพิธีกรรมที่อธิบายภูมินามในแต่ละชุมชนผ่านความสัมพันธ์และบทบาทของพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ ที่มีความสำคัญในการสืบทอดพิธีกรรมเปลี่ยนผ่านและพิธีกรรมเพื่อความอุดมสมบูรณ์ และการส่งเสริมการท่องเที่ยวในบริบทสังคมปัจจุบัน

ลักษณะการใช้ภูมินามในชื่อหมู่บ้านตามความนิยมของคนไทยเชื่อว่า การตั้งชื่อเป็นเรื่องสำคัญเนื่องจากเชื่อว่า หากตั้งชื่อเป็นสิริมงคลจะทำให้เจ้าของชื่อนั้นเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน มีความสุข มีคนนับหน้าถือตา แต่ถ้าชื่อไม่เป็นสิริมงคล จะทำให้เจ้าของชื่อโชคร้ายในทุก ๆ ด้าน การตั้งชื่อสถานที่มักมีความสัมพันธ์กับสภาพภูมิอากาศ (สวילה เปรมศิริรัตน์ และสุขุมวดี ขำหิรัญ, 2531) สำหรับชื่อหมู่บ้านในภาคอีสานนั้น นับว่าน่าสนใจศึกษาทางวัฒนธรรมเป็นอย่างยิ่ง เพราะมีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางภาษาที่เห็นได้ชัดกว่าชื่อหมู่บ้านในท้องถิ่นอื่น ๆ ของไทย เนื่องจากมีการตั้งชื่อเมืองใหม่ขึ้นในภาคอีสานเป็นจำนวนมาก ชื่อเมืองที่ตั้งใหม่เหล่านี้จะเป็นชื่อภาษาบาลี-สันสกฤต ซึ่งตั้งโดยเทียบความหมายจากชื่อเดิม เช่น พันลำ เป็น สหัสขันธ์ ท่าเสาธง เป็น ธวัชบุรี บึงหม้อ เป็น กุมภวาปี เมืองเสื่อ เป็น พยัคฆภูมิพิสัย ลาดกุดยางใหญ่ เป็น มหาสารคาม เป็นต้น (วิบูลย์จิตตา ช่วยชูวงศ์, 2532) จึงสะท้อนให้เห็นลักษณะทางวัฒนธรรมภาษาไทยได้ว่า เป็นภาษาที่มีระดับของคำ (จินดา งามสุทธิ, 2524)

บทความนี้ต้องการจะอธิบายถึงชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ด้านโครงสร้างคำและความหมายของคำที่ปรากฏอยู่ในชื่อหมู่บ้าน และวัฒนธรรมภาษาจากชื่อหมู่บ้าน เพื่อจะสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมการตั้งชื่อหมู่บ้าน สามารถทำให้เข้าใจวัฒนธรรมทางภาษาในการตั้งชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองนครพนม นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นสภาพทางภูมิศาสตร์ที่สัมพันธ์กับระบบการให้คุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ที่นำมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน

วัตถุประสงค์

บทความนี้นำเสนอความคิดเรื่องการตั้งชื่อสถานที่ (Place name) หรือภูมินาม (Ontology) ที่เชื่อมโยงหรือบ่งบอกถึงสภาพภูมิประเทศ (Geography) มาใช้ในการศึกษาภูมินามชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองนครพนม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1) เพื่อศึกษาแนวการตั้งชื่อหมู่บ้านผ่านโครงสร้างคำและความหมายของคำในอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

2) เพื่อศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมที่ปรากฏจากชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ศึกษาเชิงภาษาและประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของชื่อหมู่บ้าน 165 ชื่อ ในอำเภอเมืองจังหวัดนครพนม ตามข้อมูลจากเว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดนครพนมในปี พ.ศ. 2567 และทำเนียบชื่อหมู่บ้านของอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ปี พ.ศ. 2567 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นนี้มี 2 ประเภท ได้แก่ ข้อมูลเอกสารและข้อมูลสนาม ดังนี้

1) ข้อมูลเอกสาร ได้จากการสืบค้นเอกสารที่เป็นหนังสือ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาชื่อหมู่บ้านของอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม รวมถึงข้อมูลหมู่บ้านจากเว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 13 แห่งในอำเภอเมืองจังหวัดนครพนม

2) ข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามทั้ง 165 หมู่บ้าน ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาส สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ทรงคุณวุฒิประจำหมู่บ้าน ผู้รู้ในชุมชน ปรากฏชาวบ้าน หมู่บ้านละ 3 คน โดยมีกรอบประเด็นที่สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้ คือ ลักษณะรูปเขียนและเสียงอ่านชื่อหมู่บ้าน ประวัติการก่อตั้งหมู่บ้าน ความเป็นมาของชื่อหมู่บ้าน อาณาเขตและสภาพภูมิประเทศของหมู่บ้าน จำนวนประชากร และกลุ่มชาติพันธุ์ และข้อมูลอื่น ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาประมวลและวิเคราะห์เป็นหลักการและเหตุผลของงานวิจัย รวมถึงการทบทวนวรรณกรรมและการออกแบบการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับข้อมูลภาคสนามที่ได้มานั้น ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ในสองประเด็นหลัก ซึ่งได้แก่

1) ประเด็นทางภาษาประกอบกับเหตุผลในการตั้งชื่อ การวิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านในทางภาษาแบ่งออกเป็น การวิเคราะห์ทางโครงสร้าง และความหมายของชื่อ ในทางโครงสร้างจะพิจารณาจำนวนคำ การสร้างความสัมพันธ์และชนิดของคำที่นำมาประกอบกันเป็นชื่อหมู่บ้าน ในการวิเคราะห์ความหมายจะพิจารณาวงความหมายของคำที่ได้จากการวิเคราะห์โครงสร้าง

2) ประเด็นทางวัฒนธรรม วิเคราะห์ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรมที่สะท้อนออกมาจากการตั้งชื่อหมู่บ้าน แสดงความสัมพันธ์ระหว่างชื่อหมู่บ้านกับการกระจายตัวของหมู่บ้าน ในอำเภอเมืองจังหวัดนครพนม ในทางประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ทั้งหมดจำนวน 165 ชื่อ พบว่ามีชื่อหมู่บ้านที่มีองค์ประกอบคำจำนวนคำ ตั้งแต่ 1 - 4 คำ โดยพบว่าชื่อหมู่บ้านที่มีจำนวน 2 คำ มากที่สุด โดยการนำคำที่มีความหมายต่าง ๆ มาประกอบกันเป็นชื่อหมู่บ้าน ซึ่งจะแสดงในรายละเอียดการจัดแบ่งโครงสร้างชื่อหมู่บ้านจากโครงสร้างคำ ดังต่อไปนี้

1. ชื่อหมู่บ้านที่มีโครงสร้าง 1 คำ

โครงสร้างชื่อหมู่บ้านที่มีจำนวน 1 คำ พบว่ามีจำนวน 13 ชื่อ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 1 โครงสร้างชื่อหมู่บ้านที่มีจำนวน 1 คำ

ชื่อหมู่บ้าน	รูปแบบภาษาและความหมาย	
	แหล่งที่มา	ชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์
บ้านซอง	(ลาว.)	น. เครื่องจับปลาชนิดหนึ่ง รูปร่างคล้ายกระบอง แต่มีปากบานกว้าง มีงาแซงใส่ กันมีปลาทำด้วยไม้ไผ่เจาะรูปิด
บ้านผึ้ง (ผึ้ง)	(อ., ล.)	น. ผึ้ง (ฮังผึ้ง = รังผึ้ง)
บ้านหอม	(ลาว.)	น. ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใช้ทำสีดำได้ ก. หอมล่อม แท้ไหน ผ้าไหน ล่อม (พจน. ลาว.)

ชื่อหมู่บ้านที่มีโครงสร้างหนึ่งคำข้างต้นเป็นการแสดงลักษณะของหมู่บ้านที่เด่นชัด ในลักษณะที่สื่อความหมายถึงต้นไม้หรือพืชพรรณที่พบในภูมิประเทศของอำเภอ

เมืองนครพนม และชาวบ้านให้ความสำคัญเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงได้นำมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน เป็นต้น

2. ชื่อหมู่บ้านที่มีโครงสร้าง 2 คำ

โครงสร้างชื่อหมู่บ้านที่มีจำนวน 2 คำ พบว่ามีจำนวน 83 ชื่อ ซึ่งมีจำนวนมากที่สุดของชื่อหมู่บ้านในการศึกษาครั้งนี้ การใช้การตั้งชื่อจากการนำคำที่มี 2 คำ มาตั้งชื่อหมู่บ้านนี้สัมพันธ์กับการอธิบายความหมายของชื่อด้วย เพราะชื่อดังกล่าวนี้จะปรากฏความหมายมากกว่า 1 ความหมาย เมื่อพิจารณาจากประเภทของคำสามารถจัดแบ่งชื่อหมู่บ้านออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) คำนาม + คำนาม 2) คำนาม + คำคุณศัพท์ และ 3) คำนาม + คำกริยา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 คำนาม + คำนาม ชื่อหมู่บ้านที่มีโครงสร้างชื่อแบบ คำนามกับคำนาม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ชื่อหมู่บ้านที่มีโครงสร้างชื่อแบบ คำนามกับคำนาม

ชื่อหมู่บ้าน	รูปแบบภาษาและความหมาย	
	แหล่งที่มาของคำ	ชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์
บ้านอ่างคำ	อ่าง (พ.)	น. ภาชนะสำหรับใส่น้ำ เป็นต้น มักมีลักษณะกลม ปากผายก้นตื้น โดยปริยายใช้เรียกสิ่งที่มีลักษณะคล้ายคลึง
	คำ (ลาว.) (ล.)	เช่นนั้น เช่น อ่างอาบน้
	(อ.)	ว. อาการที่พูดไม่ใคร่ออกทันใจ คือกว่าจะพูดได้แต่ละคำต้องย้าเป็นอ่าง หรือ พูดติดอ่าง
		น. ทองคำ, คำพูด, ความ เช่น คำเค็งเคียด = ความซึ้งเคียด ซันคำ = ซันทองคำ

ตัวอย่างชื่อหมู่บ้านข้างต้นมีทั้งการนำคำที่มีความหมายสัมพันธ์กัน เช่น คำว่า อ่างคำ โดยคำแรก

หมายถึง ลักษณะนามของแหล่งกักเก็บน้ำ และคำที่สอง หมายถึง ทองคำ รวมความหมายของชื่อหมู่บ้านนี้หมายถึง บ่งบอกลักษณะทางภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านว่าแอ่งน้ำที่มีค่า ประดุจดังทองคำ เมื่อพิจารณาจากการให้ความหมายของ ชื่อหมู่บ้านในแหล่งข้อมูลพบว่า ชื่อหมู่บ้านตั้งมาจาก ลักษณะของภูมิประเทศ ดังนั้น คำสองคำที่นำมาตั้งชื่อ หมู่บ้านแม้ว่าจะมีความหมายไม่ได้เชื่อมโยงกัน แต่ก็ สามารถบอกถึงประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านได้

2.2 คำนาม + คำคุณศัพท์ ชื่อหมู่บ้านที่มี โครงสร้างชื่อแบบ คำนาม กับ คำคุณศัพท์ ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ชื่อหมู่บ้านที่มีโครงสร้างชื่อแบบ คำนาม กับ คำคุณศัพท์

ชื่อหมู่บ้าน	รูปแบบภาษาและความหมาย	
	แหล่งที่มา ของคำ	ชนิดของคำตามหลัก ไวยากรณ์
บ้านด่านเก่า	ด่าน (ล.) (ลว.)	น. ที่ตั้งรักษาการณ์ปลาย เขตแดน, ด่าน, แดน, ทาง น. แดน, เขต, ถิ่นที่อยู่ ตั้งด่านข้าง (พจน.ลาว)
	เก่า (ล.)	น. ของที่ใช้มานาน เก่า

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการนำคำนามซึ่งเป็นคำที่แสดงความหมายหลักของชื่อมาใช้กับคำคุณศัพท์หรือคำแสดงลักษณะ ทำให้เข้าใจความหมายของชื่อหมู่บ้าน เช่นคำว่า ด่านเก่า หมายถึง ชื่อหมู่บ้านนี้น่าจะแสดงลักษณะทางภูมิรัฐศาสตร์ที่เป็นที่ตั้งของด่านหรือช่อง ทางผ่าน เป็นต้น

2.3 คำนาม + คำกริยา ชื่อหมู่บ้านที่มี โครงสร้างชื่อแบบคำนาม + คำกริยา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ชื่อหมู่บ้านที่มีโครงสร้างชื่อแบบคำนาม กับ คำกริยา

ชื่อหมู่บ้าน	รูปแบบภาษาและความหมาย	
	แหล่งที่มา ของคำ	ชนิดของคำตามหลัก ไวยากรณ์
บ้านนาบ่ง	นา (อ.)	น. นา นาแซง = นาปรัง, นาทาม = นาหลุ่ม, นาโคก = นาดอน นาทม = นาที่ ราบหลุ่มในที่ดอน (การะ ศัพท์)
	บ่ง (อ.)	น. ดินที่มีรสเค็มตามชาย ป่า ซึ่งสัตว์ป่าชอบกินดิน ชนิดนี้
	(ล.) (อ.)	งอกได้ด้วยธาตุเกลือ จึง ได้ชื่อว่าบ่ง, โป่ง (พจน. อีสาน.) ก. ผลิ, งอก เช่น ไม้บ่ง ใบ = ไม้ผลิใบ (อภ. พจน.อีสาน.)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการนำคำนามที่มีความหมายหลักและคำกริยามาแสดงการกระทำของคำนามนั้น ทำให้เข้าใจความหมายของชื่อหมู่บ้าน เช่น คำว่า นาบ่ง หมายถึง นาดินเค็ม ชื่อหมู่บ้านนี้จึงแสดงลักษณะ ภูมิประเทศของหมู่บ้านที่มีลักษณะของดินเค็ม เป็นต้น

3. ชื่อหมู่บ้านที่มีโครงสร้าง 3 คำ

โครงสร้างชื่อหมู่บ้านที่มีจำนวน 3 คำ พบว่ามีจำนวน 62 ชื่อ ซึ่งพบว่า มีจำนวนรองลงมาจากโครงสร้าง ชื่อหมู่บ้านที่มี 2 คำ ซึ่งสัมพันธ์กับการบอกรวมความหมายของชื่อในลักษณะเดียวกันกับชื่อหมู่บ้านที่มีโครงสร้าง 2 คำ คือชื่อหมู่บ้านที่มีโครงสร้างคำ 2 คำแบบนี้มักจะปรากฏ ความหมายมากกว่า 1 วงความหมาย หากพิจารณาจาก ประเภทของคำจะแบ่งชื่อหมู่บ้านที่มีโครงสร้าง 3 คำ ออกเป็น 3 กลุ่มย่อย ได้แก่ 1) คำนาม + คำนาม + คำนาม 2) คำนาม + คำคุณศัพท์ + คำนาม และ 3) คำนาม + คำกริยา + คำนาม รายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

3.1 คำนาม + คำนาม + คำนาม

ชื่อหมู่บ้านที่มีโครงสร้างชื่อแบบคำนาม
+ คำนาม + คำนาม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ชื่อหมู่บ้านที่มีโครงสร้างชื่อแบบคำนาม กับ
คำนาม กับคำนาม

ชื่อหมู่บ้าน	รูปแบบภาษาและความหมาย	
	แหล่งที่มา ของคำ	ชนิดของคำตามหลัก ไวยากรณ์
บ้าน โคก	โคก (ลว.)	น. ที่ดินสูงและมีป่าไม้
ทรายคำ	ทราย (ล.)	ทาง, เนินสูง (พจน.ลาว)
	ทราย (ล.)	น. ทราย (แระ) (อภิ.พวน. หลัก)
	คำ (ลว.) (ล.)	น. ทองคำ, คำพูด, ความ
	(อ.)	เช่น คำเค็งเคียด =
		ความซึ้งเคียด ซันคำ =
		ซันทองคำ

ตัวอย่างข้างต้น มีการนำคำมี
ความหมายไม่ได้สัมพันธ์กันทั้งสามคำ เช่น โคกทรายคำ
หมายถึง พื้นที่สองที่มีทรายเป็นทองคำ แต่เมื่อนำมาตั้งเป็น
ชื่อหมู่บ้านแล้วสามารถสื่อความหมายของหมู่บ้านว่า
ประกอบด้วยเนินดินสูง ที่สูง เต็มไปด้วยทรายที่มีคุณค่า
ดุจทองคำ เป็นต้น

3.2 คำนาม + คำคุณศัพท์ + คำนาม

ชื่อหมู่บ้านที่มีโครงสร้างชื่อแบบ
คำนาม + คำคุณศัพท์ + คำนาม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 5 ชื่อหมู่บ้านที่มีโครงสร้างชื่อแบบคำนาม กับ
คำคุณศัพท์ กับคำนาม

ชื่อ หมู่บ้าน	รูปแบบภาษาและความหมาย	
	แหล่งที่มา ของคำ	ชนิดของคำตามหลัก ไวยากรณ์
บ้าน	โพน (อ.)	น. จอมปลวก, เนินดิน (พจน.)
โพนป่า		
หวาน		
	(พ., ลว.)	น. กองดินสูง, มูลดิน, จอมปลวก
		(อภิ. พวน.)

ชื่อ หมู่บ้าน	รูปแบบภาษาและความหมาย	
	แหล่งที่มา ของคำ	ชนิดของคำตามหลัก ไวยากรณ์
ป่า (พ.)		น. ที่ที่มีต้นไม้ต่าง ๆ ขึ้นมา ถ้าเป็น ต้นสัก เรียกว่า ป่าสัก ถ้าเป็น ต้นรัง เรียกว่า ป่ารัง ถ้ามีพรรณไม้ ชนิดใดชนิดหนึ่งขึ้นอยู่มากก็เรียก ตามพรรณไม้นั้นเช่น ป่าไผ่ ป่าคา ป่าหญ้า
หวาน		น. พืชจำพวกหนึ่งทั้งที่มีหัวและไม่มี (วาน) (ล.) หัว ใช้เป็นยาและอยู่ยงคงกระพัน
, ลว., อ.)		ชาตรี = วาน มีหลายชนิด เช่น หวานชน = พลับพลึง (พจน.ลาว., พจน.อีสาน, หลัก.พายัพ.)

ตัวอย่างชื่อหมู่บ้านข้างต้น เป็นการตั้ง
ชื่อหมู่บ้านจากการนำคำที่มีความหมายต่างกันมาใช้ตั้งชื่อ
แต่เมื่อตั้งชื่อหมู่บ้านแล้วสามารถแสดงความหมายของชื่อ
หมู่บ้านนั้น ๆ ได้อย่างเข้าใจ เช่น โพนป่าหวาน ชื่อหมู่บ้าน
น่าจะหมายถึง พื้นที่สูงที่มีป่าไม้และพืชสมุนไพรประเภท
วานจำนวนมาก เป็นต้น

3.3 คำนาม + คำกริยาหรือคำวิเศษณ์

+ คำนาม

ชื่อหมู่บ้านที่มีโครงสร้างชื่อแบบ
คำนาม + คำกริยา + คำนาม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 6 ชื่อหมู่บ้านที่มีโครงสร้างชื่อแบบคำนาม กับ
คำกริยา กับคำนาม

ชื่อหมู่บ้าน	รูปแบบภาษาและความหมาย	
	แหล่งที่มา ของคำ	ชนิดของคำตามหลัก ไวยากรณ์
บ้านนาฐาน	นา (พ.)	น. ใบหน้า หรือลักษณะ
บิน		การบอกลำดับก่อนสุด
	ฐาน (พ.)	น. ที่ที่ตั้ง เหตุ ตำแหน่ง
		หลักแหล่ง
	บิน (พ.)	ก. ไปในอากาศด้วยกำลัง
		ปีก เติบโตในอากาศ ไปใน

ชื่อหมู่บ้าน	รูปแบบภาษาและความหมาย	
	แหล่งที่มา ของคำ	ชนิดของคำตามหลัก ไวยากรณ์
		อากา ศ ด้วย กาลัง เครื่องยนต์

ตัวอย่างโครงสร้างชื่อหมู่บ้านที่ประกอบไปด้วย 3 คำ ข้างต้น เป็นการนำคำนาม 2 คำ ที่มีความหมายสัมพันธ์กัน และคำกริยามาเป็นการแสดงการกระทำของคำนามนั้น ทำให้เข้าใจความหมายของชื่อหมู่บ้าน บ้านหน้าฐานบิน นี้แสดงลักษณะภูมิศาสตร์ที่ตั้งว่าอยู่ด้านหน้าของสนามบิน เป็นต้น

4. ชื่อหมู่บ้านที่มีโครงสร้าง 4 คำ

โครงสร้างชื่อหมู่บ้านที่มีจำนวน 4 คำ พบว่ามีจำนวน 7 ชื่อ ซึ่งพบว่ามีจำนวนน้อยที่สุด ความหมายของทั้งสี่คำที่นำมาตั้งชื่อหมู่บ้านนั้นมีความหมายสัมพันธ์กันในการบอกลักษณะเด่นของหมู่บ้านนั้น ๆ หากพิจารณาจากประเภทของคำจะแบ่งชื่อหมู่บ้านที่มีโครงสร้าง 4 คำ ออกเป็น 3 กลุ่ม ย่อย ได้แก่ 1) คำนามทั้งหมด 2) คำนามผสมกับคำคุณศัพท์ และ 3) คำนามผสมกับคำกริยาหรือคำวิเศษณ์ ตัวอย่างเช่น นาราชควายใหญ่ พระยอดเมืองขวาง หนองเดินพัฒนา เป็นต้น

5. ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองนครพนม จำแนกตามหมวดหมู่

การศึกษาชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองนครพนม พบว่า มีจำนวนชื่อหมู่บ้านทั้งหมด 165 หมู่บ้าน แต่มีชื่อซ้ำกันจำนวน 80 ชื่อ มีชื่อไม่ซ้ำกัน จำนวน 85 ชื่อ และสามารถนำมาจัดหมวดหมู่ได้ดังนี้ 1) ชื่อที่มีลักษณะเฉพาะทางภูมิศาสตร์ 2) ชื่อที่ไม่ใช่ลักษณะเฉพาะทางภูมิศาสตร์ 3) ชื่อลักษณะเฉพาะด้านอื่น ๆ และ 4) ชื่อหมู่บ้านไม่สามารถจัดหมวดหมู่ได้ ซึ่งจะแสดงรายละเอียดการจัดหมวดหมู่ ดังต่อไปนี้

5.1 ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองนครพนม ตามกลุ่มความหมาย ประเภทที่ส่วนประกอบหลักของชื่อหมู่บ้านมีลักษณะเฉพาะทางภูมิศาสตร์ แบ่งเป็นประเภทย่อยได้ ดังนี้ 1) แหล่งน้ำ มี 7 ประเภท ได้แก่ หนอง วัง คำ

กุด ท่า บึง บึง 2) ที่สูง มี 4 ประเภท ได้แก่ ดอน โคก โนน เนิน 3) ป่าดง มี 2 ประเภท ได้แก่ เหล่า ดง 4) พื้นที่ทำกิน มี 2 ประเภท ได้แก่ นา ท่ง และ 5) ลักษณะพื้นดินและหิน มี 1 ประเภท ได้แก่ โพน

5.2 ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองนครพนม ตามกลุ่มความหมาย ประเภทที่ส่วนประกอบหลักของชื่อหมู่บ้านไม่ใช่ลักษณะเฉพาะทางภูมิศาสตร์ แบ่งเป็นประเภทย่อยได้ดังนี้ 1) พืช และส่วนต่าง ๆ ของพืช มี 9 ประเภท ได้แก่ หอม ไม้ ขาม กล้วย ชะโนด ขนาด บัว ไฮ โพธิ์ 2) สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น มี 2 ประเภท ได้แก่ เมือง และอ่าง 3) ตำแหน่งที่ตั้งหรือทิศทาง มี 3 ประเภท ได้แก่ หัว หน้า กลาง 4) บุคคล สถานภาพ และคุณลักษณะของบุคคล มี 1 ประเภท ได้แก่ พระยอดเมืองขวาง 5) มงคลนาม มี 8 ประเภท ได้แก่ เจริญทอง ภูเขาทอง โชคอำนวย สุขเจริญ พรเจริญ สุขเกษม ใหม่ศรีปทุม ใหม่แสงอรุณ 6) สัตว์และส่วนต่าง ๆ ของสัตว์ มี 1 ประเภท ได้แก่ ผึ้ง 7) ความเชื่อหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มี 1 ประเภท ได้แก่ เทพพนม 8) ช่องทางหรือทางผ่าน มี 1 ประเภท ได้แก่ ด่าน

5.3 ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองนครพนม ตามกลุ่มความหมาย ประเภทที่ส่วนประกอบหลักของชื่อหมู่บ้านมีลักษณะเฉพาะด้านอื่น ๆ ได้แก่ สร้างหิน ซอง ไทย สามัคคี อาจสามารถ สำราญเหนือ สำราญใต้

5.4 ประเภทที่ส่วนประกอบหลักของชื่อหมู่บ้านไม่สามารถจัดหมวดหมู่ได้ 1) คำที่ความหมายไม่เข้าพวก มี 1 ประเภท ได้แก่ กुरुคุ และ 2) คำที่ไม่ทราบความหมาย มี 1 ประเภท ได้แก่ ชะโงม

5.5 อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาลักษณะภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ตามกลุ่มความหมาย ผลการศึกษาแสดงให้เห็นลักษณะการตั้งชื่อหมู่บ้านทั้งหมดจำนวน 165 หมู่บ้านนั้น เมื่อจัดหมวดหมู่ตามเกณฑ์กลุ่มความหมายได้จำนวนของหมู่บ้านที่แบ่งในแต่ละประเภท ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนและร้อยละของชื่อหมู่บ้าน จำแนกตามประเภทของหมวดหมู่

เลขที่	ประเภท	จำนวนหมู่บ้าน	ร้อยละ
1.	องค์ประกอบหลักของชื่อหมู่บ้านเป็นลักษณะเฉพาะทางภูมิศาสตร์	107	65.00
	- แหล่งน้ำ	46	27.87
	- ที่สูง	15	9.09
	- ป่าดง	13	7.87
	- พื้นที่ทำกิน	25	15.15
	- ลักษณะพื้นดินและหิน	8	4.84
2.	องค์ประกอบหลักของชื่อหมู่บ้านไม่ใช่ลักษณะเฉพาะทางภูมิศาสตร์	45	28.00
	- พืช และส่วนต่าง ๆ ของพืช	17	10.30
	- สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น	2	1.21
	- ตำแหน่งที่ตั้งหรือทิศทาง	7	4.24
	- บุคคล สถานภาพ และคุณลักษณะของบุคคล	1	0.60
	- มงคลนาม	11	6.66
	- สัตว์และส่วนต่าง ๆ ของสัตว์	4	2.42
	- ความเชื่อหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์	2	1.21
	- ช่องทางหรือทางผ่าน	1	0.60
3.	องค์ประกอบหลักของชื่อหมู่บ้านมีลักษณะเฉพาะด้านอื่น ๆ	7	4.00
4.	องค์ประกอบหลักของชื่อหมู่บ้านไม่สามารถจัดหมวดหมู่ได้	6	3.00
	- คำที่ความหมายไม่เข้าพวก	4	2.42
	- คำที่ไม่ทราบความหมาย	2	1.21
รวม		165	100

จากตารางข้างต้นพบว่า ชื่อหมู่บ้านที่เป็นลักษณะเฉพาะทางภูมิศาสตร์ มีจำนวนมากที่สุดคือ ร้อยละ 65.00 รองลงมาคือชื่อขององค์ประกอบหลักของชื่อหมู่บ้านไม่ใช่ลักษณะเฉพาะทางภูมิศาสตร์คิดเป็นร้อยละ 28.00 รองลงมาคือชื่อขององค์ประกอบหลักของชื่อหมู่บ้านที่มีลักษณะเฉพาะด้านอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 4.00 และชื่อหมู่บ้านที่ไม่สามารถจัดหมวดหมู่ได้ มีจำนวนน้อยที่สุด คือร้อยละ 3.00 ของชื่อทั้งหมด กล่าวได้ว่า ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองนครพนมพบว่า ชื่อหมู่บ้านที่เป็นลักษณะเฉพาะทางภูมิศาสตร์ มีจำนวนมากที่สุด โดยรวมกันแล้วมีจำนวน 107 ชื่อ จากทั้งหมด 165 ชื่อ

1) ประเภทที่มีส่วนประกอบหลักของชื่อหมู่บ้านเป็นลักษณะเฉพาะทางภูมิศาสตร์มีทั้งหมด 107

หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 64.85 และสามารถจำแนกได้ตามลักษณะนาม ดังนี้

แหล่งน้ำ มี 7 ประเภท จำนวน 46 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 27.87

หนอง หมายถึง ที่ลุ่มตามทุ่งนาหรือป่าที่มีน้ำขังอยู่ (สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า, 2515) ชื่อหมู่บ้านที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า หนอง มี 23 หมู่บ้าน คือ หนองบัว หนองหญ้าไซ หนองปลาตุก หนองเดิน หนองจันทร์ หนองเขา หนองดินแดง หนองยาว หนองญาติ หนองสระพัง หนองแขง และหนองคำ คิดเป็นร้อยละ 13.93

วัง หมายถึง ห้วยน้ำลึก (พจนานุกรมอีสาน-กลาง ฉบับ มข.สว., 2532) หรือหมายถึง บริเวณบางตอนของลำน้ำที่เป็นแอ่งกว้างลึก หรือบริเวณลำน้ำกว้างที่มีกระแสน้ำวน (สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า, 2515)

ชื่อหมู่บ้านที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า วัง มี 6 หมู่บ้าน คือ วังตามัว วังไฮ และวังกระแสด คิดเป็นร้อยละ 3.63

คำ หมายถึง แหล่งน้ำซับ (พจนานุกรมอีสาน-กลาง ฉบับ มข.สวอ., 2532) ชื่อหมู่บ้านที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า คำ มี 10 หมู่บ้าน คือ คำเก็ม คำเตย คำธาตุ คำพอก คำสว่าง คำสว่างน้อย คิดเป็นร้อยละ 6.06

กุด หมายถึง ลำน้ำซึ่งมีลักษณะยาวเหมือนห้วยหรือคลองขาดเป็นท้วง โดยที่ข้างต้น ข้างปลาย ตื้นเขินหรือตัน หรือลำน้ำหรือสายน้ำที่เคยเป็นห้วยหรือคลองมาก่อน ต่อมาได้เปลี่ยนแปลงทางเดิน ตอนที่น้ำไม่เดินนี้ ข้างต้นข้างปลายตื้นเขิน น้ำลือกอยู่ระหว่างกลาง เรียกว่า กุด (สมเด็จพระมหาธีรวงศ์, 2515) ชื่อหมู่บ้านที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า กุด มี 1 หมู่บ้าน คือ กุดข้าวปุ้น คิดเป็นร้อยละ 0.60

ท่า หมายถึง ผังสำหรับขึ้นลงหรือจอดเรือ เป็นที่สำหรับขึ้นลงริมน้ำ (สมเด็จพระมหาธีรวงศ์, 2515) ชื่อหมู่บ้านที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า ท่า มี 2 หมู่บ้าน คือ ท่าค้อเหนือ ท่าค้อใต้ คิดเป็นร้อยละ 1.21

บุง หมายถึง ที่ดินที่ลุ่มอยู่ติดกับลำน้ำ ฤดูฝนมีน้ำขังคล้ายบึงหรือหนอง (สมเด็จพระมหาธีรวงศ์, 2515) ชื่อหมู่บ้านที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า บุง มี 1 หมู่บ้าน คือ บุงเวียน คิดเป็นร้อยละ 0.60

บึง หมายถึง แอ่งน้ำขนาดใหญ่ มีน้ำขังตลอดปี ชื่อหมู่บ้านที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า บึง มี 1 หมู่บ้าน คือ บึงหล่ม คิดเป็นร้อยละ 0.60

ที่สูง มี 4 ประเภท จำนวน 15 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 9.09

ดอน หมายถึง ที่สูง เนิน หรือป่า ที่มีลักษณะเหมือนเกาะ คือมีที่เตียนอยู่โดยรอบ (สมเด็จพระมหาธีรวงศ์, 2515) ชื่อหมู่บ้านที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า ดอน มี 7 หมู่บ้าน คือ ดอนยานาง ดอนม่วง ดอนแดง ดอนโฆง คิดเป็นร้อยละ 4.24

โคก หมายถึง ที่เนิน ที่สูง ป่าโปร่ง (สมเด็จพระมหาธีรวงศ์, 2515) ชื่อหมู่บ้านที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า โคก มี 5 หมู่บ้าน คือ โคกทรายคำ โคกไถ่เขา โคกทุ่ง โคกก้อง คิดเป็นร้อยละ 3.03

โนน หมายถึง เนิน หรือที่สูง (สมเด็จพระมหาธีรวงศ์, 2515) ชื่อหมู่บ้านที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า โนน มี 2 หมู่บ้าน คือ โนนขาม โนนขมภู คิดเป็นร้อยละ 1.21

เนิน หมายถึง โนนหรือที่สูง ชื่อหมู่บ้านที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า เนิน มีเพียง 1 หมู่บ้าน คือ เนินสะอาด คิดเป็นร้อยละ 0.60

ป่าดง มี 2 ประเภท จำนวน 13 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 7.87

ดง หมายถึง ป่า ป่าสูง หรือป่าทึบ (สมเด็จพระมหาธีรวงศ์, 2515) ชื่อหมู่บ้านที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า ดง มี 11 หมู่บ้าน คือ ดงสว่าง ดงด้ว ดงยอ ดงโชค ดงต้อง คิดเป็นร้อยละ 6.66

เหล่า หมายถึง ไร่หรือสวนที่ทิ้งร้างจนเกิดหญ้าหรือต้นไม้ขึ้นรกรุงรัง (สมเด็จพระมหาธีรวงศ์, 2515) ชื่อหมู่บ้านที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า เหล่า มี 2 หมู่บ้าน คือ เหล่าภูมิ คิดเป็นร้อยละ 1.21

พื้นที่ทำกิน มี 2 ประเภท จำนวน 25 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 15.15

นา หมายถึง พื้นที่ราบทำเป็นคันกั้นน้ำเป็นแปลง ๆ สำหรับปลูกข้าว เป็นต้น พื้นที่ที่มีลักษณะคล้ายนาสำหรับทำประโยชน์อื่น ๆ เรียกตามสิ่งที่ทำ เช่น นาเกลือ นาทุ้ง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525) ชื่อหมู่บ้านที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า นา มี 23 หมู่บ้าน คือ นาคอกควาย นาจอก นาหลวง นาโดน นาสมดี นาหัวบ่อ นาคำ นาโพธิ์ นามน นาบ่ง นาราชควาย นาคู นามูลอื่น นาคำกลาง คิดเป็นร้อยละ 13.93

ทุ่ง หมายถึง ที่ราบ ชื่อหมู่บ้านที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า ทุ่ง มี 2 หมู่บ้าน คือ ทุ่งมน คิดเป็นร้อยละ 1.21

ลักษณะพื้นดินและหิน มี 1 ประเภท จำนวน 8 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 4.84

โปน หมายถึง จอมปลวก เนินดิน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525) ชื่อหมู่บ้านที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า โปน มี 8 หมู่บ้าน คือ โปนงาม โปนสวรรค์ โปนป่าห้วย โปนค้อ โปนงู โปนทา โปนทอง คิดเป็นร้อยละ 4.84

2) ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองนครพนม ตามกลุ่มความหมาย ประเภทที่ส่วนประกอบหลักของ

ชื่อหมู่บ้านไม่ใช่ลักษณะเฉพาะทางภูมิศาสตร์ มีทั้งหมด 45 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 27.27

พืช และ ส่วน ต่าง ๆ ของพืช มี 9 ประเภท จำนวน 17 หมู่บ้าน คือ หอม ไข่ ขาม กล้วย ชะโนด ขนาด บัว ไฮ โพธิ์ คิดเป็นร้อยละ 10.30

สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น มี 2 ประเภท จำนวน 2 หมู่บ้าน คือ อ่างคำ และเมืองเก่า คิดเป็นร้อยละ 1.21

ตำแหน่งที่ตั้งหรือทิศทาง มี 3 ประเภท จำนวน 7 หมู่บ้าน คือ หัวโพน กลางใหญ่ กลางน้อย หน้าฐานบิน คิดเป็นร้อยละ 4.24

บุคคล สถานภาพ และคุณลักษณะของบุคคล มี 1 ประเภท จำนวน 1 หมู่บ้าน คือ พระยอดเมืองขวาง คิดเป็นร้อยละ 0.60

มงคลนาม มี 8 ประเภท จำนวน 11 หมู่บ้าน คือ เจริญทอง ภูเขาทอง โชคอำนวย สุขเจริญ พรเจริญ สุขเกษม ไหมศรีปทุม ไหมแสงอรุณ คิดเป็นร้อยละ 6.66

สัตว์และส่วนต่าง ๆ ของสัตว์ มี 1 ประเภท จำนวน 4 หมู่บ้าน คือ ผึ้ง คิดเป็นร้อยละ 2.42

ความเชื่อ หรือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ มี 1 ประเภท จำนวน 2 หมู่บ้าน คือ เทพพนม คิดเป็นร้อยละ 1.21

ช่องทางหรือทางผ่าน มี 1 ประเภท จำนวน 1 หมู่บ้าน คือ ด่านเก่า คิดเป็นร้อยละ 0.60

3) ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองนครพนม ตามกลุ่มความหมาย ประเภทที่ส่วนประกอบหลักของชื่อหมู่บ้านมีลักษณะเฉพาะด้านอื่น ๆ มีทั้งหมด 7 หมู่บ้าน คือ สร้างหิน ของ ไทยสามัคคี อาจสามารถ สำราญเหนือ สำราญใต้ คิดเป็นร้อยละ 4.24

4) ประเภทที่ส่วนประกอบหลักของชื่อหมู่บ้านไม่สามารถจัดหมวดหมู่ได้ มีทั้งหมด 6 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.36 คำที่ความหมายไม่เข้าพวก จำนวน 4 หมู่บ้าน คือ กุรุคุ คิดเป็นร้อยละ 2.42 คำที่ไม่ทราบความหมาย จำนวน 2 หมู่บ้าน คือ ชะโงม คิดเป็นร้อยละ 1.21

6. จากการศึกษาวัฒนธรรมภาษาจากชื่อหมู่บ้าน ในอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม จำนวน 165 หมู่บ้าน ตามสถิติทำเนียบท้องที่อำเภอเมืองนครพนม ปี พ.ศ. 2567 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม เป็นชื่อที่เกิดขึ้นเพื่อใช้เป็นที่สังเกต มีความหมายทำให้ทราบที่ตั้งหมู่บ้าน โดยเพียงแต่ฟังชื่อก็เกิดความเข้าใจตรงกัน ดังนั้นแนวการตั้งชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองนครพนม จึงสะท้อนให้เห็นภาพหมู่บ้านทั้งในแง่ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และสภาพสังคมวัฒนธรรมดังต่อไปนี้ คือ

6.1 ด้านภูมิศาสตร์ ชื่อหมู่บ้าน ในอำเภอเมืองนครพนม เป็นชื่อที่ตั้งจากลักษณะภูมิศาสตร์ และสิ่งแวดล้อมบริเวณที่ตั้งหมู่บ้าน ซึ่งพบเห็นเป็นเด่นชัดพิเศษ เช่น เป็นบริเวณหนองน้ำ เป็นโคก เป็นป่า หรือมีพืชมีสัตว์สำคัญให้เป็นที่สังเกต เช่น ดอนยานาง ดอนแดง หนองจันทร์ หนองปลาตุก ดงตอง ฯ เป็นต้น ฉะนั้นจากชื่อหมู่บ้านจึงทำให้ทราบลักษณะพื้นที่ ลักษณะภูมิประเทศที่ตั้งหมู่บ้านได้ และที่สำคัญคือ สะท้อนให้เห็นสภาพภูมิศาสตร์ของอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ว่ามีลักษณะภูมิประเทศเป็นลูกคลื่นไม่ราบเรียบ ประกอบด้วยเนินหรือที่ลุ่มอยู่ทั่วไป แต่ไม่มีภูเขา มีทุ่งนาสลับกับป่าโปร่ง ซึ่งเป็นป่าไม้ในเขตร้อนหรือที่เรียกว่า “ป่าโคก” ขึ้นอยู่ประปราย ซึ่งเป็นข้อยืนยันผลการศึกษาว่า ชื่อหมู่บ้านนั้นสะท้อนให้เห็นสภาพทางภูมิศาสตร์ของอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ได้ตามที่ตั้งจุดมุ่งหมายในการศึกษาไว้

6.2 ด้านประวัติศาสตร์ ชื่อหมู่บ้าน สามารถบอกประวัติศาสตร์บางตอนของเมืองและประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านได้ เช่น บ้านอาจสามารถ ได้ชื่อเช่นนี้เพราะ ชาวบ้านอาจสามารถซึ่งเป็นชาวไทแสกมีความสามารถ ความเข้มแข็ง ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง ชาวไทแสก ให้เป็นเมืองที่ชื่อว่า “อาทมาต” โดยขึ้นกับเมืองนครพนม ให้ห่านบุตตีเป็น “หลวงเอกอาษา” ทำหน้าที่เป็นเจ้าเมืองอาทมาต ตั้งแต่ พ.ศ. 2387 (กองอาทมาตมีหน้าที่คอยลาดตระเวนชายแดน) นอกจากนี้ยังมีชื่อเมืองอื่นที่ให้ภาพทาง

ประวัติศาสตร์ เช่น บ้านหนองจันทร์ บ้านเมืองเก่า เป็นต้น จึงสรุปได้ว่า ผลการศึกษาชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมือง นครพนม สะท้อนให้เห็นภาพทางประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านได้

6.3 ด้านวัฒนธรรมภาษา ในด้าน วัฒนธรรมภาษาพบว่าชื่อหมู่บ้านแต่ละชื่อนั้นมีมโนทัศน์ (Concept) ความคิด ความเชื่อ ลักษณะทางสังคมและ วัฒนธรรมการดำรงชีวิตของคนในหมู่บ้านสอดแทรกอยู่ เพราะคำย่อสะท้อนการดำรงอยู่ของสิ่งของ สถาบัน ชนชั้น ระดับเทคโนโลยี และความเจริญ ตลอดจนกิจกรรม ที่ปฏิบัติและความคิดความเชื่อของคนในสังคมนั้น ๆ ซึ่งชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองนครพนมได้สะท้อนวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้อย่างชัดเจน คือ

1) วัฒนธรรมการเลือกทำเลที่ตั้ง หมู่บ้าน ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองนครพนมมักเป็นชื่อต้นไม้ โดยมาก และคำบอกภูมิศาสตร์กับชื่อต้นไม้ เช่น หนอง จันทร์ วังไฮ ท่าก่อ ดอนแดง โคกสูง โนนขาม ดงตัว นาโพธิ์ เป็นต้น จากการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ของชื่อหมู่บ้าน พบว่า ชื่อต้นไม้จะปรากฏความสำคัญต่อทำเลที่ตั้งหมู่บ้าน 3 ลักษณะ คือ 1.1) เป็นต้นไม้ขนาดใหญ่ บ่งชี้ให้ทราบที่ตั้ง หมู่บ้านได้ชัดเจนขึ้น 1.2) เป็นต้นไม้ที่มีลักษณะพิเศษ แปลกไปกว่าเดิมในอาณาบริเวณนั้น และ 1.3) เป็น ต้นไม้ที่มีจำนวนมากในบริเวณนั้น

2) วัฒนธรรมการเกษตร ได้แก่ ชื่อ หมู่บ้านที่บอกทำเลที่ตั้งเป็น นา และความอุดมสมบูรณ์ ของพื้นดิน เช่น บ้านโพนงาม หนองบัว หนองปลาตุก หนองหญ้าไซ นาสมดี วังตามัว คำสว่าง นาจอก เป็นต้น

3) วัฒนธรรมน้ำ จะเห็นได้ว่าชื่อ หมู่บ้านจะมีคำบอกแหล่งน้ำมากที่สุด เพราะวัฒนธรรมไทย นั้นพึ่งพาอาศัยน้ำเรามีประเพณีและพิธีกรรม รวมทั้งการ ดำรงชีวิตที่เกี่ยวกับน้ำมากมาย เช่น ประเพณีฮีดสงกรานต์ แห่นางแมว รดน้ำดำหัว ฯ เป็นต้น จึงจำเป็นต้องเลือกทำเลที่ตั้งหมู่บ้านโดยยึดแหล่งน้ำเป็น สำคัญ

4) วัฒนธรรมการทำมาหากิน ชื่อ หมู่บ้านเหล่านี้มักเป็นชื่อที่บอกอาชีพต่าง ๆ เช่น ทำนา ทำ ไร่ ทำสวน จับสัตว์ป่า เช่น นาโคกควาย นาจอก นาหลวง

นาโดน นาสมดี นาห้วยบ่อ นาคำ นาโพธิ์ นามน นาน่ง นา ราชควาย นาคู นาคำกลาง บ้านกล้วย เป็นต้น

5) วัฒนธรรมการดำรงชีวิต เช่น “บ้านโคกสูง” ให้ภาพรวมของการปลูกทึบในป่าสูง (พลวง) ในระยะที่ก่อตั้งหมู่บ้าน โดยอาศัยทรัพยากรธรรมชาติ คือ “ไม้สูง” เป็นปัจจัยในการดำรงชีพ หรือ “บ้านโพนงาม” เป็นชื่อที่บอกทำเลอันเหมาะสมสำหรับตั้งถิ่นฐาน ส่วน “บ้านหนองปลาตุก” ก็สะท้อนให้เห็นความอุดม สมบูรณ์ด้วยอาหาร การใช้แหล่งน้ำธรรมชาติให้เป็น ประโยชน์ในการผลิตข้าว นั่นคือ การทำนํานั่นเอง

6) วัฒนธรรมเครือญาติ ชื่อหมู่บ้าน เช่น บ้านกลาง แบ่งเป็น กลางคุ้มใหญ่ กลางคุ้มน้อย แล้ว ขยายเป็นบ้านกลางใหญ่ บ้านกลางน้อย สะท้อนภาพการ ขยายตัวของหมู่บ้านว่า เมื่อแรกทีเดียวการตั้งหมู่บ้านใหม่ อาจมีเพียงไม่กี่หลังคาเรือน นานไปญาติพี่น้องอพยพมาอยู่ ด้วยหรือครอบครัวขยายมีลูกหลานเพิ่มมากขึ้น ต้องขยาย หมู่บ้านออกไปแต่ยังคงชื่อให้ทราบว่ามีความสัมพันธ์ผูกพัน กันอยู่ ชื่อหมู่บ้านที่บอกวัฒนธรรมประเพณีนี้มักจะมีคำว่า เหนือ กลาง ใต้ เก่า ใหม่ หรือบ้านใหม่ บ้านเก่า บ้านน้อย ชี้ให้เห็นอยู่

7) วัฒนธรรมความเชื่อ การศึกษาชื่อ หมู่บ้านในอำเภอเมืองนครพนม สะท้อนให้เห็นความเชื่อใน เรื่องต่าง ๆ เช่น ความเชื่อในเรื่องทิศ ว่าทิศมีความ เจริญรุ่งเรืองคือทิศตะวันออก จึงมีชื่อหมู่บ้านเป็นทิศ ตะวันออกอยู่ ความเชื่อในเรื่องมงคลนาม มีการเปลี่ยนชื่อ หมู่บ้านเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ผู้ที่อยู่อาศัยในหมู่บ้าน ความ เชื่อในเรื่องไม้ใหญ่ ชื่อหมู่บ้านมักจะเป็นชื่อต้นไม้เป็นส่วน ใหญ่ ทั้งนี้เพราะเห็นความสำคัญของต้นไม้ โดยเฉพาะ ต้นไม้ใหญ่กว่าต้นไม้ในบริเวณนั้นมักจะนำมาตั้งเป็นชื่อ หมู่บ้าน

อภิปรายผลการวิจัย

ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองนครพนม จังหวัด นครพนม เป็นภาษาที่จัดอยู่ในกลุ่มตระกูลภาษาคำโดด (Isolated language) ดังนั้นโครงสร้างชื่อหมู่บ้านที่พบทั้ง 165 ชื่อ จึงพบว่ามีโครงสร้างคำ 2 คำ มากที่สุด คือ 83 ชื่อ หรือเกือบกึ่งหนึ่งของชื่อหมู่บ้านทั้งหมด และคำที่นำมา

ประกอบกันเป็นชื่อหมู่บ้านเหล่านี้ส่วนใหญ่จะมีความหมายที่แสดงถึงสภาพทางภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านนั้น ๆ สะท้อนให้เห็นถึงการให้คุณค่าความหมายของธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และสิ่งของต่าง ๆ ในสังคมวัฒนธรรมของชาวบ้านในอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม อย่างไรก็ตามก็ตีจากการพบว่า ประวัติของชุมชนหมู่บ้านมีที่มาจากหลาย ๆ กันคือ การรวมกันเป็นชุมชนหมู่บ้านเกิดขึ้นโดยผู้คนกลุ่มชาติพันธุ์อพยพโยกย้ายมาจากที่ต่าง ๆ เพื่อแสวงหาที่ทำกิน หรืออพยพหลบหนีจากภัยสงคราม ภัยโรคระบาด รวมถึงเพื่อสร้างชุมชนใหม่ สอดคล้องกับการศึกษาของสุจริตลักษณ์ ตีผดุง (2544) ที่ระบุว่า ชุมชนหมู่บ้าน ซึ่งเปรียบเสมือนแหล่งรวบรวมและสร้างวัฒนธรรมความเชื่อที่มาอยู่ร่วมกัน กลายเป็นแนวทางกำหนดแบบแผนพฤติกรรม และบรรทัดฐาน โดยเฉพาะชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองนครพนม ซึ่งสอดคล้องกับ รุ่งอรุณ ธิมขุนทด และมะลิวัลย์ บุณพัฒนา (2536) ที่กล่าวไว้ว่า ประวัติของหมู่บ้านบางชุมชน จะสะท้อนให้เห็นถึงขั้นตอนแห่งชีวิตและการดำรงชีพของผู้นั้นดั้งเดิมในสังคมเกษตรกรรมมีความเกี่ยวเนื่องพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกิดความเชื่อมั่น เช่น บ้านกรุคุ บ้านดำน บ้านผึ้ง เป็นต้น จากการนำคำมาประกอบเป็นชื่อหมู่บ้านที่สื่อความหมายถึงที่มาของชื่อหมู่บ้านได้ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ สุจริตลักษณ์ ตีผดุง (2547) ที่วิเคราะห์ไว้ว่า ภูมินามในภาษาไทยเป็นชื่อหมู่บ้านโดยทั่วไปเป็นคำโดดหรือคำประสม ที่มีลักษณะความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ของคำแบบคำหลัก - คำขยายเป็นตัวกำหนดชื่อหมู่บ้าน ประกอบด้วยคำตั้งแต่ 1 - 2 คำปรากฏมากที่สุด และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของปราณี กุลละวณิช (2535) ที่วิเคราะห์ว่า การตั้งชื่อสถานที่ต่าง ๆ เช่น ถนน วัด และหมู่บ้าน มีลักษณะโครงสร้างทางภาษาใช้เป็น 1 คำหรือ 2 คำ

การศึกษาวัฒนธรรมภาษาจากชื่อหมู่บ้านจะสะท้อนสภาพสังคมและวัฒนธรรมจากการวิเคราะห์ภาษา ซึ่งชี้ให้เห็นได้ 3 ประการ คือ 1) คำที่เป็นชื่อหมู่บ้านย่อมสะท้อนการดำรงอยู่ของสิ่งของ สถาบัน ชนชั้นระดับเทคโนโลยี ความเจริญ กิจกรรม และความคิดความเชื่อของสังคมนั้น ๆ เช่น หมู่บ้านหนองญาติ ให้เห็นระบบชลประทานในสังคมชาวบ้าน หรือเทคโนโลยีการผลิตเกลือ

บ้านคำเตย บ้านอาจสามารถ สามารถมองเห็นภาพสถาบัน ความเชื่อ และวิถีการดำรงชีวิตที่อิงแอบกับความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ เป็นต้น 2) ชื่อหมู่บ้านเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงสิ่งของ กิจกรรม สถาบัน ความคิด ความเชื่อไว้เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน เพราะภาษามีคุณสมบัติทนสืบทอด ไม่สูญหายไปตามกาลเวลา หากมีการเปลี่ยนแปลงก็อาจสืบค้นได้โดยง่าย การค้นคว้าสำหรับสภาพสังคมวัฒนธรรมจากชื่อหมู่บ้านจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่เหมาะสมในการศึกษาชุมชนและวัฒนธรรมไทยพื้นบ้านชนบท และ 3) การเปลี่ยนแปลงในชื่อหมู่บ้านสะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงในระดับเทคโนโลยี สถาบันทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น หมู่บ้านเดิมชื่อ “หนองเคียน” เพราะเป็นหนองที่มีพื้นที่ราบเรียบ ต่อมารัฐบาลเร่งรัดพัฒนาชนบท นำความเจริญเข้าสู่หมู่บ้าน ก็มีการเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านเสียใหม่เป็นบ้าน “หนองเคียนพัฒนา” หรือชื่อหมู่บ้านแต่เดิมเป็นคำไทยล้วน ๆ ต่อมาคำภาษาบาลีสันสกฤต ปนเข้ามา สะท้อนให้เห็นการรับเอาพุทธศาสนาเข้ามาในสังคม เช่น บ้านโพธิ์สวรรค์ บ้านเทพพนม เป็นต้น ดังนั้น การศึกษาชื่อหมู่บ้านจึงทำให้เข้าใจพื้นฐานทางความคิด ความเชื่อ การจัดองค์การชุมชนพื้นฐานระดับท้องถิ่นดีขึ้นอีกด้วย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ศึกษาภูมินามที่ปรากฏจากชื่อหมู่บ้านในจังหวัดนครพนม
2. ศึกษาประวัติของหมู่บ้านในจังหวัดนครพนม และนำมาวิเคราะห์ในด้านคติชนวิทยา
3. ควรศึกษาความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดนครพนมในบริบทของการพัฒนาไปสู่เศรษฐกิจพิเศษนครพนม

เอกสารอ้างอิง

- จินดา งามสุทธิ. (2524). “การศึกษาภาษาในสมัยโบราณ,” ใน ภาษาและวรรณคดี. หน้า 27-28, 31, 33-34. กอสินธุ์ : โรงพิมพ์จินตทัศน์การพิมพ์.
- นารินทร์ เลิศชัยวรกุล. (2548). การศึกษาเปรียบเทียบการตั้งชื่อหมู่บ้านในประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- บุญมา พรหมสาขา ณ สกลนคร และ รัตนา จันทร์เทว. (2560). ชื่อเมืองในประเทศเยอรมนีที่สัมพันธ์กับแม่น้ำ. *มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์*. 34(1): 69-89.
- เบญจวรรณ สุนทรากุล. (2505). หน่วยเสียงภาษาเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย).
- ปวิวัติ มาพบ. (2566). ความเชื่อและพิธีกรรมในชุมชนอีสานที่มีภูมินามเกี่ยวข้องกับเรื่องคันธนาม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- ปราณี กุลละวณิช. (2535). ชื่อหมู่บ้านในมณฑลทวายและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. *ภาควิชาภาษาศาสตร์, คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- พริภา ไชยสมคุณ. (2560). ชื่อโครงการหมู่บ้านจัดสรรในจังหวัดเชียงใหม่. *ภาษาศาสนาและวัฒนธรรม*. 6(1): 35-58.
- พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 1.
- พจนานุกรมอีสาน-กลาง ฉบับ มข.-สวอ. (2532). โครงการร่วมมือมหาวิทยาลัยขอนแก่น-สวทศ. สหวิทยาลัยอีสาน มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มหาสิลา วีระวงส์. (2515). พจนานุกรมภาคอีสาน-ภาคกลาง. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- มหาสิลา วีระวงส์. (2535). ประวัติศาสตร์ลาว แปลโดย สมหมาย เปรมจิตต์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์.
- รุ่งอรุณ ทิมชุมเหียร และมะลิวัลย์ บุรณพัฒนา. (2536). ชื่อหมู่บ้านในอำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- วิบัณฑิตา ช่วยชูวงศ์. (2532). วัฒนธรรมภาษาชื่อหมู่บ้านในจังหวัดมหาสารคาม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม).
- สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (อาน), 2410-2499 (2515). นิพนธ์ต่างเรื่อง ของ สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า ตีพิมพ์โดยวัดบวรนิเวศ นครหลวงกรุงเทพธนบุรี. โรงพิมพ์ธรรมดา.
- สรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ และคณะ. (2550). ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเชียงแสนจังหวัดเชียงราย. เชียงราย : สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
- สุจิตต์ลักษณ์ ตีผดุง. (2547). ชื่อหมู่บ้านในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย : กาญจนบุรี นครปฐม ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี สุพรรณบุรี สมุทรสงคราม และสมุทรสาคร. นครปฐม : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุจิตต์ลักษณ์ ตีผดุง และวิชาภรณ์ วรรณคดี. (2544). รายงานการวิจัยเรื่องชื่อหมู่บ้านในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย : การศึกษาเบื้องต้น. นครปฐม : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และสุพมาวดี ขำหิรัญ. (2531). ชื่อหมู่บ้านของอำเภอเมืองสุรินทร์. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2556). ชื่อบ้านนามเมือง จังหวัดนครพนม. กรุงเทพฯ : มติชน.

โอฬาร รัตนภักดี. (2565). คุณค่าของภูมินามหมู่บ้านในจังหวัดน่าน. รายงานวิจัยวิทยาลัยสหวิทยาการ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Conklin, Harold C. (1954). The relation of Hanunoo Culture to the Plant World. Connecticut: Yale
university.